

รูปแบบการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิต
ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ

DRIVEN MODEL FOR MANAGING EDUCATION TO IMPROVE QUALITY OF LIFE BASED ON
ENVIRONMENTALLY – FRIENDLY APPROACHES TOWARDS THE SUCCESS OF THE DISTRICT
LEARNING ENCOURAGEMENT CENTER

บวรศักดิ์ ชุตินทราศรี¹, ศักดิ์ชัย นิรุณหวี, โกศล มีคุณ และวิภาภรณ์ ภูวัฒน์กุล

Borwornsak Chutintharasri, Sakchai Nirunthawee, Kosol Meekun, and Vipaporn Poovatanakul

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

Educational Administration

College of Management Bangkok University of Phayao

Email: educateoriginal@gmail.com¹

Received 2 June 2024; Revised 14 April 2025; Accepted 29 April 2025.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ และ 2) เพื่อสร้างและประเมินรูปแบบการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ กลุ่มตัวอย่างคือ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ 240 ศูนย์ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนและการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ระยะที่ 2 สร้างและประเมินรูปแบบการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินเพื่อปรับปรุงรูปแบบจำนวน 7 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ จำนวน 7 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุ โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า เครือข่ายความร่วมมือ และนโยบาย ร่วมกันมีอิทธิพลต่อการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ ร้อยละ 63.9 และการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 2. รูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วยนโยบาย และเครือข่ายความร่วมมือ ร่วมกับแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม 5 ระดับ ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นด้วยกับรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และผลการ

ประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า การขับเคลื่อนโดยนโยบายมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดทุกขั้นตอน ส่วนการขับเคลื่อนโดยเครือข่ายความร่วมมือมีความเหมาะสมมากที่สุดทุกขั้นตอน แต่มีความเป็นไปได้มากที่สุดในขั้นตอนการให้ข้อมูลข่าวสารและขั้นตอนการปรึกษาหารือ

คำสำคัญ : การจัดการศึกษา, คุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม, ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ

Abstract

This research aimed to: 1) To study the causal factors of driving education management to improve quality of life based on environmentally – friendly approaches towards the success of the District Learning Encouragement Center. And 2) To develop and evaluate the model for managing education to improve quality of life based on environmentally – friendly approaches towards the success of the District Learning Encouragement Center. The research was divided into 2 phases: Phase 1 : study the causal factors of driving education management to improve quality of life based on environmentally – friendly approaches towards the success of the District Learning Encouragement Center. The sample group was 240 District Learning Encouragement Center. Data were collected using questionnaires. Data were analyzed by descriptive statistics: mean, percentage, standard deviation and inferential statistics: Stepwise Multiple regression analysis (MRA) and Structural Equation Modeling (SEM). Phase 2 : develop and evaluate the model by 7 experts evaluated to improve the model and 7 qualified individuals assessed the appropriateness and feasibility of the model. The results showed that: 1. Results of causal factor analysis by using the MRA method, it was found that the cooperation network and policies of the District Learning Encouragement Center together, they influence the managing education to improve quality of life based on environmentally – friendly approaches towards the success of the District Learning Encouragement Center accounting for 63.9% ($R^2 = .639$). Furthermore, the results of the Structural Equation Modeling (SEM) indicated that consistent with empirical data. 2. The model based on the concept of Participative Management with 5 levels. The most experts agreed with the model created by the researchers. And the evaluation of the model by qualified individuals found that driven by the policies of the District Learning Encouragement Center has the highest level of appropriateness and feasibility in every step.

Keywords: Educational Management; Environmentally Friendly Quality of Life; District Learning Promotion Center

บทนำ

จากปัจจัยปัญหาสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิอากาศทั่วโลกสถานการณ์และการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมระดับโลกและภูมิภาคในปี พ.ศ. 2565 พบว่าความเข้มข้นของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ก๊าซมีเทน และก๊าซไนตรัสออกไซด์เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับยุคก่อนอุตสาหกรรม (พ.ศ. 2393 - 2443) ส่วนค่าเฉลี่ยอุณหภูมิโลกมีค่าเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นส่งผลทำให้ระดับน้ำทะเลเพิ่มสูงขึ้น และคลื่นความร้อนในหลายพื้นที่ ในขณะที่ทรัพยากรป่าไม้โลกมีแนวโน้มลดลงจากการขยายตัวของพื้นที่เกษตรกรรม ความหลากหลายทางชีวภาพได้รับผลกระทบจากปัจจัยทางสภาพภูมิอากาศทั่วโลก (Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, 2023) จากสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมรัฐบาลได้กำหนดทิศทางและแนวทางการดำเนินงานการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมไว้ในยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี มุ่งเน้นให้การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของทุกคนในสังคม จึงเป็นสิ่งจำเป็นให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมจัดและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 (Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, 2023)

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ก่อตั้งเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาให้บุคคลได้รับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และจากรายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ในระยะ 5 ปีแรก พบว่า ศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ (กศน. อำเภอ) รับมอบนโยบายจากต้นสังกัดจากนั้นนำมาจัดทำเป็นแผนประจำปี จะเน้นไปที่บางยุทธศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับลักษณะหรือบทบาทหน้าที่ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างโอกาสความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษาเป็นสำคัญ สำหรับยุทธศาสตร์ที่ 5 การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมยังขาดการนำขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรมถึงแม้บุคลากรในหน่วยงาน ทั้งส่วนของผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายแผนจะมีความเข้าใจในแผนการศึกษาแห่งชาติ แต่มักจะเป็นความเข้าใจในภาพรวมและความเข้าใจในสาระหรือจุดเน้น ภารกิจหน้าที่ที่มีความเฉพาะต่อสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเท่านั้น โดยอาจไม่ได้เข้าใจรายละเอียดเชิงลึกทั้งหมด (Office of the Education Council, (2023)

ด้วยพระราชบัญญัติการส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 ยกฐานะสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) มีหน้าที่จัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ 3 รูปแบบ คือ การเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง และการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ และเปลี่ยนจากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ (กศน.อำเภอ) เปลี่ยนเป็น ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ (สกร.อำเภอ) จากบทบาทหน้าที่และความสำคัญของศูนย์ดังกล่าวที่มีบริการอยู่ในทุกพื้นที่ของประเทศแต่ยังขาดการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ยังคงมีสภาพปัญหาและอุปสรรคในการขับเคลื่อนให้เกิดเป็น

รูปธรรม ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นการมุ่งเน้นให้บริการด้านการศึกษา แต่ยังคงขาดในด้านการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการศึกษา และจำเป็นต้องรองรับการเปลี่ยนแปลงโดยบูรณาการตามแนวทางของรูปแบบเน้นผลลัพธ์เป็นฐาน ประกอบด้วย สมรรถนะการเป็นพลโลกที่ดีด้านการมีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมและความตระหนักเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพ (Office of the Education Council. 2019) จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงศึกษารูปแบบการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ เพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาการจัดการศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอสู่การปฏิบัติ หรือนำไปใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาในสถาบันการศึกษาหรือสถานศึกษาสังกัดอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนโยบายการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ
2. เพื่อสร้างและประเมินรูปแบบการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ โดยสรุปสาระสำคัญดังนี้

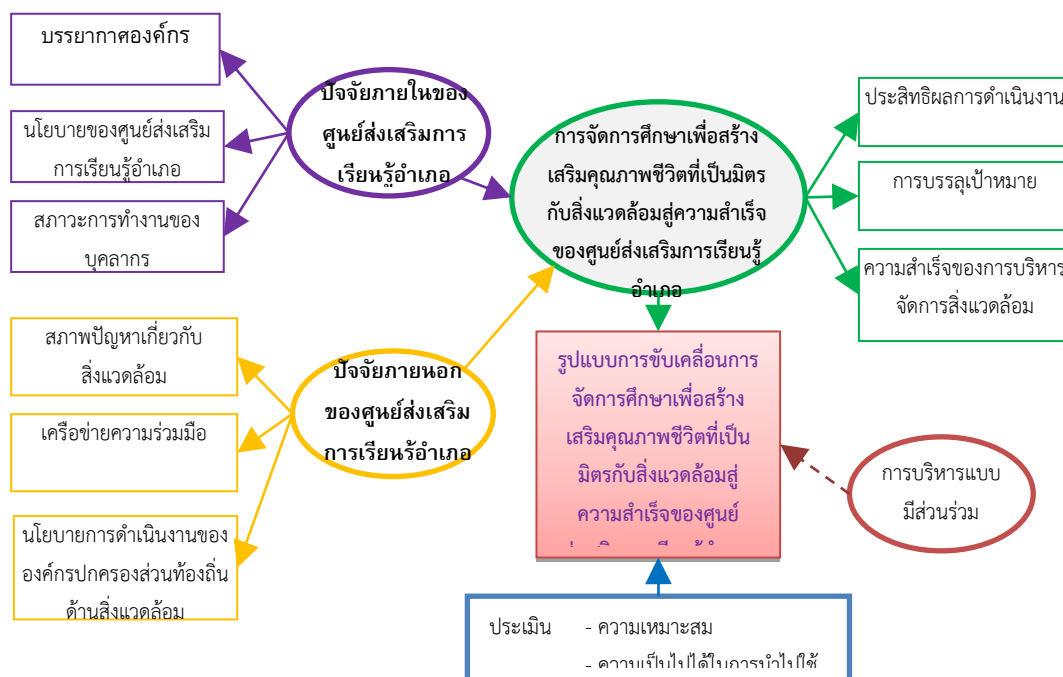
องค์การยูเนสโก UNESCO มีแนวคิดของการมีคุณภาพชีวิตที่ดีภายใต้การพัฒนาที่ยั่งยืนและการลดความยากลำบากในชีวิตประจำวันของคนโดยเน้นไปที่การเข้าถึงที่ยุติธรรมของบริการพื้นฐาน เช่น การเข้าถึงสุขภาพและการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสในการเติบโตและพัฒนาตนเองในระดับที่สูงขึ้น และการได้รับการศึกษาที่เท่าเทียม โดยแนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน Education for Sustainable Development หรือ (ESD) ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2551 ได้นำความรู้ ทักษะ เจตคติ และแนวปฏิบัติตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนไปบรรจุไว้ในสาระต่าง ๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งเน้นถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

รัฐบาลได้กำหนดนโยบายและแผนระดับชาติที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (แผนระดับ 1) ได้น้อมนำศาสตร์ของพระราชสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนมาเป็นหลักในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติควบคู่กับการนำเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 เป้าหมาย (Office of the National Economic and Social Development Board. ,2017) แผนแม่บท

ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นที่ 18 การเติบโตอย่างยั่งยืน (แผนระดับ 2) ที่ได้กำหนดค่าเป้าหมายของประเทศไทยร่วมกัน (Office of the National Economic and Social Development Board.,2017) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 (แผนระดับ 3) ยุทธศาสตร์ที่ 5 การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมได้ให้ความสำคัญในเรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถรับมือกับภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทั้งในระดับประเทศและพื้นที่ จำเป็นอย่างยิ่งที่ภาคการศึกษาต้องมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ ทักษะ สร้างทัศนคติและความตระหนักแก่ผู้เรียนและคนทุกช่วงวัย สามารถปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ (Office of the Education Council. ,2017) โดยแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีหลายหน่วยงานได้พัฒนาและนำมาประยุกต์ใช้เพื่อความยั่งยืน เช่น ดำเนินการโครงการห้องเรียนสีเขียว (Green Learning Room Project) โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) (2565) โรงเรียนอีโคสคูล (Eco-School) โดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ม.ป.ป.) สำนักงานสีเขียว (green office) ที่พัฒนาขึ้นมาโดยนักวิชาการจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและมหาวิทยาลัยมหิดล (ม.ป.ป.)

ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ มีสถานะเป็นสถานศึกษา เพื่อจัดการเรียนรู้ กำกับ ดูแล ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวก และแนะนำในการปฏิบัติหน้าที่ของศูนย์การเรียนรู้ระดับตำบลและศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่ ทั้งในด้านวิชาการและเทคโนโลยีที่จำเป็นในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้เป็นไปตามแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ของจังหวัด รวมทั้งประสานความร่วมมือและแนะนำการจัดการเรียนรู้ของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ และทำหน้าที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ของตำบลอันเป็นที่ตั้งของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอหรือตำบลใกล้เคียงตามที่อธิบดีกำหนด และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่อธิบดีมอบหมาย (Division of Change Management and System Development, Department of Learning Promotion. 2023) ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ ได้แก่ ความสำเร็จของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ ประกอบด้วย ประสิทธิภาพการดำเนินงาน การบรรลุเป้าหมาย และความสำเร็จของการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ปัจจัยภายในของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ ประกอบด้วย บรรยากาศองค์กร นโยบายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สภาพการทำงานของบุคลากร และปัจจัยภายนอกของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ ประกอบด้วย สภาพปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เครือข่ายความร่วมมือ นโยบายการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อม โดยนำมาบูรณาการกับแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม 5 ระดับ ได้แก่ การให้ข้อมูลข่าวสาร (To Inform) การปรึกษาหารือ (To Consult) การเข้ามามีบทบาท (To Involve) ความร่วมมือ (To Collaborate) และการเสริมอำนาจ (To Empower) ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2561) โดยนำมาเขียนเป็นกรอบแนวความคิดการวิจัย ดังภาพ 1

กรอบแนวความคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยมีวิธีดำเนินการศึกษาแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาจากเอกสาร บทความทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเชิงทฤษฎี

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างโมเดลเชิงสาเหตุตามกรอบแนวคิดการวิจัยและข้อมูลเชิงประจักษ์จากกลุ่มตัวอย่าง คือ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอจำนวน 240 ศูนย์ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) โดยผู้ให้ข้อมูลในนามศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ คือ ผู้บริหารครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสบการณ์ทำงานอย่างน้อย 1 ปีขึ้นไป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามคำถามปลายปิดและปลายเปิด ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ความครอบคลุมของข้อคำถาม ความชัดเจนของการใช้ ภาษา ตรวจสอบคุณภาพของการวัดในด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากดัชนี IOC (Item Objective Congruence) (Phiphitkul, K.,2018) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยจัดส่งแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์ (Google Form) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้หลักการวิเคราะห์ทางสถิติ ได้แก่ 1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) สถิติอ้างอิง (Inferential

Statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis: MRA) และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ซึ่งแปลความหมายจากค่าสถิติ R Square (R^2) (Phrommaphan, B. ,2018)

ระยะที่ 2 สร้างและประเมินรูปแบบการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

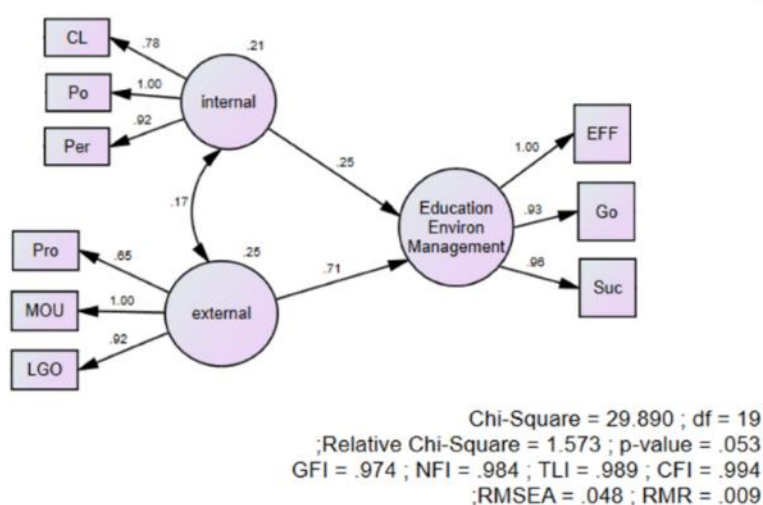
ขั้นตอนที่ 1 สร้างรูปแบบการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอด้วยแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) เป็นการนำผลการวิจัยระยะที่ 1 มาทำเป็นรูปแบบ แล้วนำมาจัดทำประเด็นคำถาม จากนั้นนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงรูปแบบ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานของศูนย์เรียนรู้ จำนวน 5 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการ ด้านการจัดการศึกษาสิ่งแวดล้อมและที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 ท่าน รวมทั้งสิ้น 7 ท่าน ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ จำนวน 26 ข้อ ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จากที่กำหนดคุณลักษณะ คือเป็นผู้บริหารและอดีตผู้บริหารระดับสูงกระทรวงศึกษาธิการ ผู้บริหารและอดีตผู้บริหารกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษา ด้านการพัฒนาระบบราชการ ด้านการจัดการศึกษาสิ่งแวดล้อม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าสร้างตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) (Likert, 1967) แบ่งเป็น 5 ระดับ

สรุปผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ พบว่า จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA) แบบขั้นตอน (Stepwise) มี 2 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ ได้แก่ ปัจจัยภายใน 1 ตัวแปร คือ นโยบายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ ค่าน้ำหนักอิทธิพล (β) เท่ากับ 0.279 และปัจจัยภายนอก 1 ตัวแปร คือ เครือข่ายความร่วมมือ ค่าน้ำหนักอิทธิพล (β) เท่ากับ 0.589 โดยทั้ง 2 ตัวแปรร่วมกันมีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ ร้อยละ 63.9 ($R^2 = .639$)

สำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างโมเดลเชิงสาเหตุตามกรอบแนวคิดการวิจัยและข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่าปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกมีอิทธิพลทางตรงต่อการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ โดยมีอิทธิพลของทั้งสองปัจจัย แสดงดังภาพ 2

ภาพ 2 ผลการตรวจสอบโมเดลสมการโครงสร้างของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลสมการโครงสร้างของการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอตามทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งใช้ข้อมูลทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีค่าดัชนีความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) และค่าสถิติ คือ $\chi^2 = 29.890$, $df = 19$, $\chi^2/df = 1.573$, $p\text{-value} = .053$, $GFI = .974$, $NFI = .984$, $TLI = .989$, $CFI = .994$, $RMSEA = .048$, $RMR = .009$ ซึ่งแสดงว่าโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model Fit)

ตัวแปรของปัจจัยภายในมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.25 โดยเรียงตามน้ำหนักความสำคัญ ได้แก่ นโยบายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ (1.00) สภาวะการทำงานของบุคลากร (0.92) บรรยากาศองค์กร (0.78)

ตัวแปรของปัจจัยภายนอกมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.71 โดยเรียงตามน้ำหนักความสำคัญ ได้แก่ เครือข่ายความร่วมมือ (1.00) นโยบายการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อม (0.92) สภาพปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (0.65)

สำหรับการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลของตัวแปรเชิงสาเหตุพบว่า ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกร่วมกันมีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ ร้อยละ 68.8 ($R^2 = 0.688$)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สร้างและประเมินรูปแบบการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือ เครือข่ายความร่วมมือ (ปัจจัยภายนอก) ประกอบด้วย ความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก ความกระตือรือร้นของชุมชน การสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกันของชุมชน และการมองเป้าหมายร่วมกันด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยที่สำคัญลำดับรองลงมาคือ นโยบายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ (ปัจจัยภายใน) ประกอบด้วย ความชัดเจนของนโยบายการจัดการศึกษาสิ่งแวดล้อมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ ความสอดคล้องของแนวปฏิบัติหน่วยงานส่วนกลางตามนโยบายการจัดการศึกษาสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของบุคลากรต่อนโยบายการจัดการศึกษาสิ่งแวดล้อม นำมาสร้างเป็นร่างรูปแบบการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ โดยใช้แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม 5 ระดับ คือ ระดับที่ 1 การให้ข้อมูลข่าวสาร (To Inform) ระดับที่ 2 การปรึกษาหารือ (To Consult) ระดับที่ 3 การเข้ามามีบทบาท (To Involve) ระดับที่ 4 ความร่วมมือ (To Collaborate) และระดับที่ 5 การเสริมอำนาจ (To Empower) ผลการตรวจสอบเพื่อปรับปรุงรูปแบบ พบว่า

นโยบายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ (ปัจจัยภายใน) ผู้เชี่ยวชาญ เห็นด้วย กับประเด็นความชัดเจนของนโยบายการจัดการศึกษาสิ่งแวดล้อมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ จำนวน 6 ท่าน และ ไม่เห็นด้วย กับประเด็นดังกล่าว จำนวน 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 ท่าน เห็นด้วย กับประเด็นความสอดคล้องของแนวปฏิบัติหน่วยงานส่วนกลางตามนโยบายการจัดการศึกษาสิ่งแวดล้อม และประเด็นการมีส่วนร่วมของบุคลากรต่อนโยบายการจัดการศึกษาสิ่งแวดล้อม และเครือข่ายความร่วมมือ (ปัจจัยภายนอก) ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 ท่าน เห็นด้วยกับทั้ง 4 ประเด็น ได้แก่ ความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก ความกระตือรือร้นของชุมชน การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันของชุมชน และการมองเป้าหมายร่วมกันด้านสิ่งแวดล้อม

สรุปผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า รูปแบบการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ

ได้แก่ นโยบายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ และ เครือข่ายความร่วมมือ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกระดับการมีส่วนร่วม

สรุปผลการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า รูปแบบการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ ได้แก่ นโยบายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ มีความเป็นไปได้มากที่สุดในทุกระดับการมีส่วนร่วม ส่วนเครือข่ายความร่วมมือ มีความเป็นไปได้มากที่สุดในระดับการมีส่วนร่วม การให้ข้อมูลข่าวสาร (To Inform) และ การปรึกษาหารือ (To Consult) มีความเป็นไปได้ระดับมากในระดับการมีส่วนร่วม การเข้ามามีบทบาท (To Involve) มีความเป็นไปได้ระดับปานกลางในระดับการมีส่วนร่วม ความร่วมมือ (To Collaborate) และมีความเป็นไปได้ระดับน้อยในระดับการมีส่วนร่วม การเสริมอำนาจ (To Empower) ตามลำดับ ดังตาราง 1

ตาราง 1 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	M	SD	แปรผล	M	SD	แปรผล
นโยบายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ						
To Inform: การให้ข้อมูลข่าวสาร	4.86	0.363	มากที่สุด	4.86	0.363	มากที่สุด
To Consult: การปรึกษาหารือ	4.90	0.301	มากที่สุด	4.90	0.301	มากที่สุด
To Involve: การเข้ามามีบทบาท	4.86	0.356	มากที่สุด	4.82	0.390	มากที่สุด
To Collaborate: ความร่วมมือ	4.95	0.218	มากที่สุด	4.90	0.301	มากที่สุด
To Empower: การเสริมอำนาจ	4.79	0.426	มากที่สุด	4.57	0.646	มากที่สุด
เครือข่ายความร่วมมือ						
To Inform: การให้ข้อมูลข่าวสาร	5.00	-	มากที่สุด	4.86	0.359	มากที่สุด
To Consult: การปรึกษาหารือ	5.00	-	มากที่สุด	4.64	0.497	มากที่สุด
To Involve: การเข้ามามีบทบาท	4.93	0.267	มากที่สุด	4.43	0.646	มาก
To Collaborate: ความร่วมมือ	4.95	0.218	มากที่สุด	3.24	0.539	ปานกลาง

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	M	SD	แปรผล	M	SD	แปรผล
To Empower: การเสริมอำนาจ	4.71	0.469	มากที่สุด	2.43	0.646	น้อย

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ปัจจัยภายนอกของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอโดยเฉพาะเครือข่ายความร่วมมือเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อผลสำเร็จของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ โดยปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดคือเครือข่ายความร่วมมือของ สกร.อำเภอ เป็นกลไกที่จะสะท้อนปัญหาหรือข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน และเครือข่ายความร่วมมือของ สกร.อำเภอ สามารถให้การสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อกำหนดกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนได้ เนื่องจากการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมไม่สามารถสำเร็จได้ด้วยการดำเนินการเพียงบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือจากกลุ่มคนหรือกลุ่มองค์กรเข้ามาดำเนินการร่วมกัน แลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกันหรือทำกิจกรรมร่วมกัน ภายใต้เป้าหมายและวิธีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ มีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระเท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน (กุลทัต หงษ์ขยางกูร และปรัชญานันท์ เทียงจรรยา, ม.ป.ป.) การสร้างเครือข่ายระหว่างโรงเรียน ชุมชน และท้องถิ่น เป็นแนวทางในการดำเนินงานช่วยให้เกิดความร่วมมือ เกิดความเข้าใจ และเกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนหรือท้องถิ่นในพื้นที่และเปิดโอกาสให้หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนคุณภาพของการศึกษา เพื่อมุ่งหวังให้หน่วยงานจัดการศึกษาได้มีการจัดการศึกษาให้ตรงตามความต้องการของชุมชน (สิราลักษณ์ ธนะเกียรติกุล และคณะ, ม.ป.ป.) สำหรับปัจจัยภายนอกที่สำคัญรองลงมาคือ สภาพปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จะเป็นปัจจัยที่กระตุ้นความสนใจให้เครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันโดยมีศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงกับเครือข่ายต่าง ๆ รวมทั้งการสร้างความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสามารถส่งเสริมให้ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอสามารถดำเนินงานด้านการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากขึ้นภายใต้ภารกิจด้านการศึกษาและนโยบายการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อมนำไปสู่ความสำเร็จภายใต้เป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน

ปัจจัยภายในของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอโดยเฉพาะ นโยบายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่สำคัญที่ส่งผลต่อผลสำเร็จของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ โดยเฉพาะการจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนดำเนินงานและแผนปฏิบัติการประจำปีที่สุดได้รับนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อสิ่งแวดล้อมในแต่ละระดับ และการมีกลไกขับเคลื่อน การดำเนินการในรูปแบบเครือข่ายที่สอดคล้องกับนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด ส่วนปัจจัยภายในอื่น ๆ ได้แก่ บรรยากาศองค์กรและสภาวะการทำงานของบุคลากร เป็นปัจจัยที่จะสนับสนุนให้การขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสุพานี สฤณวานิช (Saritvanich, S.,2009) ได้กล่าวว่าการสนับสนุนจากองค์กรมีผลต่อทัศนคติของบุคลากรที่มีต่อองค์กร เมื่อบุคลากรรับรู้จะส่งผลต่อทัศนคติ แรงจูงใจรวมถึงพฤติกรรมที่จะแสดงออกด้วย สอดคล้องกับมูทิตา คงกระพันธ์ (Kongkrapan, M. ,2011) กล่าวว่าการสนับสนุนจากองค์กรเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาองค์กรให้ประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมายขององค์กร โดยองค์กรต้องดำเนินการทำให้บุคลากรรับรู้ได้ว่าองค์กรมองเห็นคุณค่าการเสียสละในการทำงานพร้อมทั้งให้การช่วยเหลือและสนับสนุนความต้องการขั้นพื้นฐานให้ดี ในรูปแบบของการตอบแทนต่าง ๆ นอกจากนี้ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอจะต้องเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นองค์กรที่มีการสร้างช่องทางให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกันภายในระหว่างบุคลากร ควบคู่ไปกับการรับความรู้จากภายนอก โดยมีเป้าประสงค์สำคัญ คือ เพื่อให้มีโอกาสได้ใช้ความรู้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาต่อไป (Ochindam, N. ,2020) สอดคล้องกับ Abbas M. Y. & Singh R. (2014) กล่าวว่า ความตระหนักถึงสิ่งแวดล้อมสูงจะส่งผลต่อทัศนคติที่ดีและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเป็นการปลูกฝังจิตสำนึก เจตคติ และการตระหนักให้ความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมผ่านการจัดการศึกษาสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอโดยนโยบายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอตามแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม 5 ระดับ มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอสามารถดำเนินการได้โดยอาศัยการขับเคลื่อนจากภายในเป็นหลัก ในส่วนของเครือข่ายความร่วมมือตามแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม 5 ระดับ มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ To Inform: การให้ข้อมูลข่าวสาร To Consult: การปรึกษาหารือ เนื่องจากเป็นบทบาทที่ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอสามารถดำเนินการร่วมกับเครือข่ายได้ซึ่งเป็นรูปแบบที่ดำเนินการโดยปกติ แต่ในส่วน To Involve: การเข้ามามีบทบาท มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอจะต้องให้ความสำคัญกับเครือข่ายมากขึ้นเพื่อให้ผลการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมบรรลุผลสำเร็จได้ ส่วน To Collaborate: ความร่วมมือ และTo Empower:

การเสริมอำนาจ ความเป็นไปได้อยู่ในระดับน้อย เนื่องจากอาจดำเนินการได้ยากโดยเฉพาะการมอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมดโดยที่ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอทำหน้าที่เป็นเพียงผู้สนับสนุนเท่านั้น ทั้งนี้ ความสำเร็จของการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอจะต้องใช้ลักษณะการทำงานในรูปแบบ หุ่นส่วนความร่วมมือ การสร้างความสัมพันธ์ในการพัฒนาที่ประกอบด้วยพันธมิตรจากภาคส่วนต่างๆ มาร่วมกันทำงาน ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันแบบมีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมในกระบวนการวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมแลกเปลี่ยน และติดตามประเมินผล รวมทั้ง ร่วมรับผลประโยชน์ โดยมีบทบาทร่วมกันทำงานเพื่อไปสู่เป้าหมายความเป็นหุ้นส่วน เช่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนร่วมกันทำงาน ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน และความไว้วางใจระหว่างกัน ตลอดจนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในผลของการพัฒนา (Office of the Public Sector Development Commission. ,2018)

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สามารถนำผลงานวิจัยไปสนับสนุนการจัดทำแผนงาน/โครงการเพื่อขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ยุทธศาสตร์ที่ 5 การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (แผนระดับ 3) แผนแม่บท 18 ประเด็น การเติบโตอย่างยั่งยืน (แผนระดับ 2) ยุทธศาสตร์ชาติ 5 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิต ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (แผนระดับ 1) ตามหลักการความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (Causal Relationship : XYZ)

2. ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอสามารถยกระดับสู่การเป็นองค์กรต้นแบบด้านสิ่งแวดล้อม เช่น นำไปเป็นแนวทางการประเมินสำนักงานสีเขียว เข้าร่วมโครงการสนับสนุนกิจกรรมลดก๊าซเรือนกระจก (Low Emission Support Scheme: LESS) เข้าร่วมโครงการโรงเรียนอีโคสคูล (Eco-School) และการเป็นองค์กรเลิกรัฐตามหลักเกณฑ์พิจารณารางวัลการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นต้น

3. นำไปขยายผลในการดำเนินการเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมลดก๊าซเรือนกระจกซึ่งปัจจุบันเป็นวาระแห่งชาติ

4. นำหลักการการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยนำมาขยายผลสร้างผู้นำหุ้นส่วนความร่วมมือ Engaged Citizen จากบทบาทของปราชญ์ชาวบ้าน ครูภูมิปัญญาไทยหรือบุคคลสำคัญของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของชุมชนร่วมกันตามบริบทของพื้นที่

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผู้ที่สนใจศึกษางานวิจัยนี้ควรนำไปต่อยอดงานวิจัย เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานในลักษณะการนำผลการวิจัยสู่การปฏิบัติจริงในรูปแบบของการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ที่มีความสอดคล้องกับบริบทของแต่ละหน่วยงาน

2. ผู้ที่สนใจศึกษางานวิจัยนี้ควรทำการศึกษาวิจัยในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ด้วยการต่อยอดจากรูปแบบ เพื่อเป็นแนวทางเพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารงานวิจัยที่เหมาะสม หรือการนำผลของการวิจัยเชิงทดลองไปปรับใช้ตามความเหมาะสมด้วยการพัฒนาในแต่ละตัวแปรที่เป็นไปตาม บริบทของหน่วยงานต่อไป

References

- Abbas, M. Y., & Singh, R. (2014). A survey of environmental awareness, attitude and participation amongst university students: A case study. *International Journal of Science and Research (IJSR)*, 3(5), 1755–1760.
- Likert, R. (1967). The method of constructing an attitude scale. In M. Fishbein (Ed.), *Attitude theory and measurement*. New York: Wiley & Sons.
- Department of Environmental Quality Promotion. (n.d.). *Eco-School guideline*. Retrieved November 29, 2023, from <https://eservice.dcce.go.th/storage/Media/C202109015274.pdf> [in Thai].
- Department of Environmental Quality Promotion & Mahidol University. (n.d.). *Green office standard*. Retrieved from https://secretary-science.mju.ac.th/wtms_documents/Download.aspx?id=NDQwODc= [in Thai].
- Division of Change Management and System Development, Department of Learning Promotion. (2023). *History of the Office of Non-Formal and Informal Education (ONIE)*. Retrieved December 15, 2023. [in Thai].
- Electricity Generating Authority of Thailand (EGAT). (2022). *Green school assessment form 2022*. Retrieved April 29, 2022, from <https://gls.egat.co.th/activities/62> [in Thai].
- Phiphitkul, K. (2018). *Questionnaire quality: Validity and reliability in public administration research*. *Journal of Academic and Research, Northeastern University*, 8(2), 104–110. [in Thai].
- Hongsachayangkul, K., & Thiengchanya, P. (n.d.). *Building and managing networks*. Retrieved July 22, 2023, from http://hsmi2.psu.ac.th/upload/forum/paper_1598_5f69ce9304e915f69ce.pdf [in Thai].
- Ochindam, N. (2020). *Developing a learning organization model for 21st-century small schools under the Office of Educational Service Area 13* (Doctoral dissertation). Buriram Rajabhat University. [in Thai].
- Phrommaphan, B. (2018). *Techniques in social science research* (1st ed.). Bangkok: Wang Aksorn Publishing. [in Thai].

- Kongkraphan, M. (2011). *A study of the influence of interpersonal perception, organizational support, organizational commitment, and job satisfaction on role performance* (Master's thesis). Silpakorn University. [in Thai].
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2017). *The Twelfth National Economic and Social Development Plan (Summary)*. Retrieved March 30, 2022, from https://www.nesdb.go.th/download/document/.../NS_SumPlanOct2018.pdf [in Thai].
- Office of the Public Sector Development Commission. (2018). *Criteria for the Public Sector Excellence Award: Participatory administration* (1st ed.). Bangkok: Vision Print and Media Co., Ltd. [in Thai].
- Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2023). *Environmental quality situation report 2023*. Retrieved December 9, 2023. [in Thai].
- Office of the Education Council. (2017). *The National Education Plan B.E. 2560–2579 (2017–2036)*. Bangkok: Prikwarn Graphic. [in Thai].
- Office of the Education Council. (2019a). *Manual on educational approaches and raising biodiversity awareness for primary, secondary, and community learners* (1st ed.). Bangkok: Prikwarn Graphic. [in Thai].
- Office of the Education Council. (2019b). *Guidelines for developing education to support environmentally friendly growth*. Bangkok: Prikwarn Graphic. [in Thai].
- Office of the Education Council. (2023). *Summary report on the monitoring and evaluation of the National Education Plan (2017–2021)* (1st ed.). Bangkok: Prikwarn Graphic. [in Thai].
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2019). *Master plan under the national strategy*. Retrieved September 22, 2021, from <http://nscr.nesdc.go.th/master-plans/> [in Thai].
- Thanakiattikul, S., et al. (n.d.). *Building community collaboration networks*. Retrieved from <https://www.starfishlabz.com/blog/923-การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน> [in Thai].
- Saritvanich, S. (2009). *Work-related stress among personnel of the central offices of the Court of Justice*. Bangkok. [in Thai].

